

РИЗИКИ ПОСТАЧАННЯ ЗЕРНОВИХ КУЛЬТУР НА МІЖНАРОДНІ РИНКИ

Ринок зернових культур є важливою складовою світової агропродовольчої системи, забезпечуючи значний обсяг продукції для споживачів у всьому світі. Особливо важливою є роль ринку зернових для країн, що розвиваються та найменш розвинених, оскільки вони часто залежать від імпорту зернових культур для задоволення внутрішніх потреб у харчових продуктах. Отже, стан та розвиток ринку зернових мають значний вплив на соціально-економічний розвиток країн світу.

Україна - великий експортер зернової продукції, а сільськогосподарський сектор є важливим для економіки. Однак, внаслідок збройної агресії Росії, експорт зерна суттєво скоротився через блокування портів і страйки на кордонах з ЄС. Це призвело до додаткових втрат через перекриття шляхів експорту та необхідність зберігання запасів на елеваторах, що стає мішенню для нападів. Зростання логістичних витрат також знижує прибутковість сектору та його конкурентоспроможність, оскільки у 2023 році логістика вже становила 21% кінцевої ціни зерна, порівняно з 25% у 2022 році [1, 2]. Сказане актуалізує проведення досліджень, що стосуються виявлення та управління ризиками постачання сільськогосподарської продукції на міжнародні ринки.

Узагальнення літературних джерел, зокрема, таких авторів, як Євтушенко Г.В., Тимків Н.Я., Шешеня А.А., а також Рудик О.О., дозволяє нам трактувати ризик як «вартісне вираження ймовірності події, що призводить до втрат, ризик як ймовірність втрати» [3, с.49]. Таке розуміння ризику створює передумови для ідентифікації ризиків, визначення факторів впливу та можливостей пошуку кращих управлінських рішень. Узагальнюючи різні точки зору, зокрема, наукові праці Бойко В., Бойко Л., Лисенко В., Луценко І., нами запропоновано наступну класифікацію ризиків постачання зернових культур на міжнародні ринки, що представлено на рис. 1.

Ризики поставок зернових культур на міжнародні ринки можуть викликати зміни у виробництві, торгівлі та цінній динаміці, що впливає на доступність продукції. Ці ризики представлені різними аспектами, які можуть взаємодіяти між собою, утворюючи складну та динамічну ситуацію. Вони можуть поєднуватися, взаємопідсилюватися та мати каскадний та накопичувальний ефекти, що ускладнює прогнозування та управління ситуацією. Наприклад, затримки у поставках можуть призвести до збільшення запасів та підвищення цін через дефіцит на ринку, що подальше загострює ситуацію.

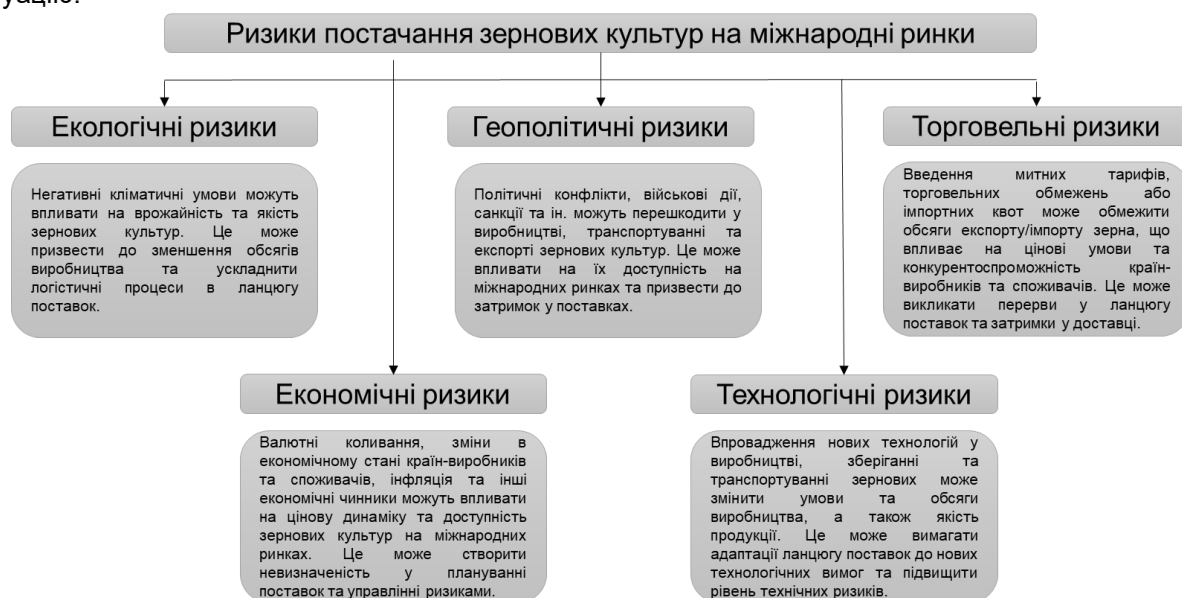

Рисунок 1 – Класифікація ризиків поставок зернових культур на міжнародні ринки
Джерело: узагальнено авторами на основі: [4; 6; 7; 8; 9]

Аналіз ризику під час прийняття управлінських рішень стосовно подальших дій при плануванні ланцюга поставок зернових культур на міжнародні ринки має певний логічний процес, який можна сформулювати у такий послідовний ланцюг дій:

– визначення ризику: формування мети підготовки рішень, визначення об'єкту та можливих джерел ризику;

– оцінка ризику: ймовірність настання ризиків та визначення впливу, який він матиме на ланцюг постачання;

– управління ризиком: визначення проявів ризику, розробка рішень, шляхи управління та паралельний контроль змін ситуації, що буде розвиватися.

Ризики є необхідною складовою процесу поставок зернових культур на міжнародні ринки і їх повне уникнення неможливе. Проте важливо активно працювати у цих умовах, проводячи аналіз та оцінку ризиків, розробляючи та впроваджуючи стратегії мінімізації їх впливу. У нестабільних умовах в Україні агрохолдингам варто зосередити увагу на ефективному управлінні ланцюгами поставок, зокрема на міжнародні ринки. Пропонується впроваджувати спеціалізовані підрозділи для аналізу та управління ризиками, які будуть ідентифікувати потенційні ризики та розробляти стратегії управління ними. Цей підхід дозволить зменшити вплив негативних факторів та забезпечити стабільність, що є ключовим для конкурентоспроможності на міжнародному ринку.

Ключовими аспектами є не лише виявлення та оцінка ризиків, але й управління ними, щоб забезпечити оптимізацію та ефективне функціонування ланцюга поставок. Шляхи мінімізації ризиків у ланцюгах поставок зернових культур на міжнародні ринки є ключовими для забезпечення стабільності та ефективності цього процесу. Важливо розвивати існуючу інфраструктуру, зокрема збільшувати потужності сховищ та поліпшувати умови їх зберігання для зменшення втрат продукції. Вдосконалення логістичних процесів, зокрема шляхом оптимізації транспортування та використання сучасних технологій, також є необхідним. Світова пандемія сприяла цифровізації в аграрному секторі, що дозволило впроваджувати електронний документообіг та електронне маркування на аграрних виробництвах, полегшуючи контроль усього ланцюга постачання. Важлива також співпраця та обмін досвідом з іншими країнами та компаніями, що дозволить використовувати найкращі практики та стратегії для оптимізації ланцюгів поставок.

Додатковою альтернативою є розширення мережі транспортних маршрутів для поставок зернових культур України на міжнародні ринки. Важливою є робота над запуском нових транспортних напрямків, що стануть додатковими маршрутами для транспортування зернових. Наприклад, дунайський коридор може сприяти швидкій доставці зерна до морських портів. Розширення мережі транспортних маршрутів допоможе зменшити транспортні витрати та час доставки, підвищить конкурентоспроможність українських зерновиробників та мінімізує ризики, пов'язані з перешкодами на деяких маршрутах.

Отже, ринок зернових є важливою складовою світової агропродовольчої системи, і його розвиток має вирішальне значення для забезпечення продовольчої безпеки та економічного розвитку країн. Аналіз ризиків у ланцюгах поставок зернових культур на міжнародні ринки показує, що їх уникнення неможливе, але важливою є здатність ефективно працювати в умовах невизначеності. Шляхи мінімізації ризиків включають розвиток інфраструктури, оптимізацію логістичних процесів, впровадження систем управління ризиками та співпрацю з іншими країнами та компаніями. Цей комплексний підхід сприятиме підвищенню стабільності та ефективності поставок зернових культур на міжнародні ринки, що є важливим для забезпечення продовольчої безпеки та розвитку світової економіки.

Список використаних джерел

1. Логістика «з'їдає» всі гроші аграріїв. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/11/7/693517/> (дата звернення: 26.03.2024).
2. Вартість експортної агрологістики до портів Великої Одеси зменшилася на третину – Мінагрополітики. URL: <https://mind.ua/news/20270658-vartist-eksportnoyi-agrologistiki-do-portiv-velikoyi-odesi-zmenshilasya-na-tretinu-minagropolitiki> (дата звернення: 26.03.2024).
3. Євтушенко Г., Тимків Н., Шешеня А. Особливості управління ризиками в аграрному секторі економіки. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. 2016. № 17. С. 49–52.
4. Танська А. Ключові ризики зернотрейдингу в 2018/19 МР – Marcorolo Commodities SA. АПК-Інформ. URL: <https://www.apk-inform.com/uk/exclusive/opinion/1109275> (дата звернення: 26.03.2024).
5. Процик І., Безе А. Світові тенденції розвитку ринку пшениці та кукурудзи і визначення місця України на ньому. Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення та проблеми розвитку. 2022. Т. 2, № 8. С. 414–426.
6. Бойко В., Бойко Л. Продовольча безпека та ризики для аграрного виробництва під час війни в Україні. *Економіка та суспільство*. 2022. № 41. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-41-27> (дата звернення: 26.03.2024).
7. Лисенко В. Корпоративна стратегія управління ризиками в агробізнесі. *Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-Journal*. 2017. № 4. С. 97–108.
8. Луценко І. Управління ланцюгами поставок. Навчальний посібник. Київ, 2022. 175 с.